

VIRGILI:

Perennitat d'un poeta

Per Pere Roca i Garriga

Encara que faci un xic estrany i sembli desavinent si ens situem en la realitat de finals del nostre segle, no em sé estar d'evocar, de Sabadell estant i a dos mil anys de distància del seu òbit, el poeta màxim de les lletres llatines i un dels quatre o cinc veritables genis de la literatura universal de tots els temps. Em refereixo, com és obvi, a Virgili, l'autor d'aquella triada que ningú que hagi cursat uns certs estudis a nivell mitjà no desconeix, si més no pels títols: les "Bucòliques" (anomenades també "Èglogues"), les "Geòrgiques" i l'"Eneida".

El conjunt de l'obra virgiliana, constituït per aquests tres títols, ja d'ells mateixos grats i suggeridors, constituï, quan foren coneguts en el seu temps -segona meitat del segle I abans de Crist- un veritable esdeveniment. I d'aleshores ençà ha continuat fent les delícies de les generacions, car bé es pot dir que, al contrari del que s'esdevingué amb la majoria dels escriptors de l'antiguitat grega i llatina, no fou en cap moment oblidat, sinó que constituï tostemps, inclosos els segles obscurs de l'Edat Mitjana, pàbul de la cultura literària arreu de l'àrea d'això que anomenen el món occidental, fill de la cultura clàssica.

Tant per la seva perfecció com per la seva magnitud, i sobretot pel contingut humà i poètic que enclou, l'obra de Virgili ha impressionat els lectors de totes les èpoques i ha servit d'aliment a tot el reguitzell de generacions que configuraren el nostre món.

No és, al meu entendre, tant la temàtica dels poemes virgilians com la "vis poètica" que contenen el que cal posar en relleu i el que explica el seu èxit permanent a través dels anys i dels canvis ocorreguts en la civilització i la cultura. Les obres de Virgili tenen una consistència impressionant que les fa diríem invulnerables i resis-

Virgili.
Dibuix de Rafael, que es conserva a l'Acadèmia de Venècia.

tents a tots els vents. Ens trobem senzillament davant l'obra d'un "clàssic", entès aquest mot en el seu més propi i elevat sentit, i per això exempta de les velleïtats i embranzides de la moda i dels ismes.

Llegir avui els versos de Virgili, tan ben escandits i tan rics en suggeriments i matisos, ens fa sentir aquella emoció que només produeixen aquelles obres que, tenint un contingut d'humanitat i de sentiment fora del corrent, diuen coses que no poden deixar d'interessar-nos, atesa la nostra condició d'homes, independentment de la circumstància del temps que ens hagi tocat viure.

Perquè es dona el cas que Virgili, tot i pagant tribut al seu temps, a la cultura que l'alletà i als condicionants d'una època tan remota, resulta ser tant de tots els temps, que ha estat capaç d'encisar i comprendre els

llegidors d'un Dant o d'un Petrarca, d'un Villon o d'un Claudel, d'un Góngora o d'un Espronceda, d'un Lluïll o d'un Verdaguer, per no dir altres noms insignes dins el panorama de les lletres del món occidental, més dels nostres dies, que tots coneixem prou bé i que estan situats exactament als antípodes del poeta de Màntua.

Les havia meditat llargament les idees i els mots el poeta Virgili. Havia observat i aprofundit en una mesura que sembla fora del nivell comú, la natura que l'envoltava, amb els seus misteris, l'home i la societat amb les seves limitacions, les seves dèries i les seves paradoxes. I, mantenint-se sempre en una posició entranyable i distant alhora -difícil posició, però realment envejable- respecte a l'espectacle que s'oferia als seus ulls, tant en la seva infantesa pels volts de Màntua, a la Gàl·lia Cisalpina, de dolços paisatges i vida simple, com en la seva adolescència i joventut a Roma i a Grècia, també a Nàpols, es valgué de l'expressió literària per dir coses substancials i dir-les bellament, amb un deix de malencolia -"sunt lacrymae rerum"...-, delicadament, vigorosament si calia, però sense ferir mai ningú amb genialitats intemperants.

Per segons qui, Virgili és un exemple de mester literari difícilment superable, una suma gloriosa d'equilibri, profunditat, seny i exigència en l'art de la poesia, un art en el qual la intuïció i el raonament van tan agermanats que resulta difícil dissociar-los puix arriben, en el "calamus" de Virgili, a constituir una síntesi admirable, potser diria, sense por a exageració, senzillament prodigiosa.

Situant-nos en el nostre temps, que és -cal reconèixer-ho, mal que ens pesi- de descrèdit i rebuig de tot allò que faci olor de classicisme, jo diria, per tal d'aclarir conceptes, que no cal

✍

Es una gentilesa **SENSERRICH- Joieria**, en l'escaiença del seu Centenari, ha renovat l'establiment amb noves reformes per a un millor servei.

Sant Quirze, 17 - Tel. 725 75 96 - SABADELL

pas, en el cas de Virgili, de ponderar uns cànons formals que no són els nostres, sinó reconèixer i valorar amb justesa l'actitud vital, el fons de sensibilitat i d'humanisme exquisits d'un poeta que, per ser-ho en grau eminent i malgrat pertànyer a l'època opulent dels Mecenas romans, mereix l'atenció de tothom, tant avui com ahir, de tots aquells que aspiren a no ésser uns bàrbars, uns primitius, uns iconoclastes, qualificatius aquests equivalents, amb molta aproximació, al d'homes de les cavernes.

A la nostra terra, de tan profundes arrels llatines, Virgili ha estat objecte d'estima i d'estudi des de sempre. Mai no s'ha perdut ací, ni en els temps tèrbols de la llarga Edat Mitjana, el record del poeta ni ha deixat de llegir-se, sovint amb finalitats formatives o escolàstiques, però també en altres nivells de major força crítica, la seva obra, la qual ha estat traduïda i glossada sàviament i ha constituït un model per a molts literats. Pel que fa al nostre segle, deixem constància del fet, ben significatiu, que ha estat incorporada sencera al patrimoni de la cultura nostrada en les admirables traduccions que n'ha fet Miquel Dolç i que constitueixen sis dels dos-cents tretze volums de la biblioteca de la Fundació Bernat Metge.

No voldria deixar d'esmentar, encara, una aproximació més acusada de Virgili a nosaltres, als sabadellencs. Es tracta de Miquel Carreras, el qual, publicà, l'octubre de 1931, fent-se ressò de l'escaiença cronològica, uns substanciosos articles a "Diari de Sabadell", articles que foren recollits i reeditats per la Fundació Bosch i Cardellach en un Quadern publicat l'any 1975, i que responien a aquest títol: "En el bimil·lenari de Virgili. L'home i l'obra". Miquel Carreras, profund humanista malgrat la seva joventut, ens acostà més i més a Virgili, i ens resulta molt grat de consignar-ho en aquesta avinentesa.

TAMBÉ JO VULL RECORDAR L'ARÚS

Per M.ª Teresa Esteve Soley

Sí, vull recordar l'Arús en aquell primer dia que vàreig anar a saludar-lo quan tot just feia un mes que jo vivia a Castellar. Recordo que em va rebre molt bé, li agradaven les visites... i més si eren joves que s'interessessin per la seva poesia. Quan vaig anomenar-me va estar content, i em començà a parlar del meu avi Salvador, del meu pare, de la meua família. Després m'explicà totes les anècdotes del carrer de l'Estrella, del carrer Calderón -les tertúlies a casa d'en Vilatobà on, entre altres artistes, hi assistien en Segòvia, en Gimeno..., les del carrer Coromines amb en Trabal, en Joan Oliver... Recordo que em digué: "Si tu no saps res de Sabadell! No veus que abans que tu jo ja havia estat a casa teva!..." Vaig sortir de cal Arús pensant que havia trobat el primer amic a Castellar.

Al cap de poc temps, dos dies després de la festa de Sant Jordi, la primera que jo vivia a Castellar, vàrem anar, la meua germana Josefina i jo, a casa el Sr. Arús perquè ens dedicà el llibre "Les veus de la nit". Ens va fer seure davant del seu escriptori i començà a parlar de les seves coses i de les seves poesies. Ens va dir: "Mireu, és l'únic llibre meu que s'ha venut ací a Castellar aquests dies". S'entristí. Però vam continuar parlant i parlant i recordo que la Fina va explicar-li tot d'anècdotes que el professor Alsina -catedràtic de llatí de la Universitat de Barcelona- li havia explicat sobre ell i la seva obra. Va estar tan content que ja no es recordà més de si havia venut un sol llibre, per Sant Jordi, o si n'havia venut una biblioteca sencera. Es pot dir que des d'aquell dia la nostra amistat s'anà afermant més i més. Encara que de vegades no estava pas content que hi anés jo, sinó que em deia: "...que no ve la teva germana? Quan tornarà?".

A partir d'aquí han estat moltes i moltes les visites mútues que ens fèiem amb el Sr. Arús.

Sovint venia per casa per llegir o bé consultar algun llibre que ell no tenia -com per exemple l'Enciclopèdia Catalana, que no explico perquè se'n donà de baixa de subscriptor, tota vegada que em digué que no ho comentés amb ningú-, o bé altres vegades hi anava jo perquè m'ensenyés a comentar un poema...

Un dia que vingué per casa vàreig oferir-li tabac. Què vol, ros o negre, Sr. Arús?, vàreig preguntar jo, i ell, sense embuts, em contestà: ros, que és més car i jo no en compro..."

Altres vegades pujava tan sols per demanar-me un vas d'aigua o bé per comptar quantes ratlles havia dedicat a la seva biografia tal o qual llibre, etc.

M'agradaria recordar també les llargues estones que havíem passat, el Sr. Arús, Mn. Jaume Rafanell i jo tot comentant poemes. Unes vegades al carrer Major número cent, altres al carrer Major trenta-tres. Quan ens acomiadàvem el Sr. Arús deia: "Mireu, la gent són tan **perversus** que no estan **per versus**".

Un dia a l'Ateneu Barcelonès li feren un homenatge. Hi vàreig anar, sola, sense ningú més de Castellar. Va estar tan content quan em veié que davant dels seus amics Octavi Saltor, Antoni Comas, Osvald Cardona... va començar a dir "veieu aquesta noia, és de Castellar..."

Al cap de poc temps presentava el seu llibre "L'imperi del Sonet" a l'Editora Nacional. Em convidà a la festa, més ben dit, ens convidà a la Fina i a mi. Naturalment, hi vam anar. Però, si he de dir la veritat, a mi encara no m'ha mirat, només es dirigí a la meua germana. Li deia: "Tu sí que m'entens, oi...?"

Sovint em demanava que li passés

Col·labora

BANC D'OSCA
Grup Banc de Bilbao